

Försvar och säkerhetspolitik

Det blir allt svårare att se hur svensk försvarsorganisation hänger ihop med säkerhetspolitiken.

Den försvarsmakt vi har utbildar soldater för väpnad strid. Men militära angrepp på svenskt territorium räknar inte längre försvarsplanerna med. Vid en studentkonferens med Folk och Försvar häromveckan rankade deltagarna klimatförändringar, vattenbrist och epidemier som de farligaste säkerhetspolitiska hoten. Storskalig terrorism nämndes också, medan utvecklingen i Ryssland och massförstörelsevapen hamnade långt ned.

Utbildning i väpnad strid krävs självklart för att delta i internationell krishantering som blivit det militära försvarets huvuduppgift. Men än så länge är inte utlandstjänst obligatorisk för vare sig officerare eller soldater i försvarsmakten. Mot storskaliga terroristattacker i Sverige är det fortfarande formellt oklart om krigsmakten får ingripa. Terrorism är en polisiär uppgift. Militär-polisiära styrkor liknande sydeuropeiska gendarmer vore förmodligen vad vi bäst skulle behöva inför de nya säkerhetspolitiska hoten, både här hemma och utomlands. Men sådana blandstyrkor är oförenliga med svensk tradition. Minnet av Ådalen 1931 då inkallad militär sköt mot och dödade politiska demonstranter står ännu efter 70 års demokratisk samhällsutveckling i vägen.

I genomgången av all svensk beredskap som brast under Tsunamikatastrofen har försvaret kommit billigt undan. Ändå skulle man kunna hävda att försvarsdepartementet och försvarshögkvarteret borde ha huvudansvaret för att samordna det svenska försvaret mot alla säkerhetshot, både civila och militära. Hela den underrättelseverksamhet och den krisjour dygnets alla timmar året runt som ett samhällsförsvar kräver borde logiskt ligga hos försvarsmakten.

Men detta vill varken militärer eller politiker. Officerare och analytiker hävdar, ofta klokt, att säkerhetsbegreppet inte får bli så vitt att det omfattar allt. Det skulle vara både logiskt, praktiskt och politiskt orimligt. Bland säkerhetspolitiker finns ändå de som vill utnyttja det bredare säkerhetspolitiska hotbilderna och uppgifterna för att skaffa mer resurser till försvaret. Bistånd är enligt EU:s nya säkerhetsstrategi säkerhetsfrämjande, och där finns många svårutnyttjade miljarder. Idealistiska biståndspolitiker ryser inför tanken att underordnas försvaret och pekar på hur USA räknar in mycket militärbistånd i sin utvecklingsbudget.

Visst är det viktigt att minnas att säkerhetspolitik måste vara något exceptionellt, att säkerhetshot är något allvarligt då samhällets vanliga regler ställs åt sidan och medborgare både kan tvångsinkallas och utbildas för att i nödvärn bryta grundläggande samhällsnormer som att inte döda. Det går också att hävda – fastän ingen ansvarig riktigt vågar säga det öppet - att icke-militära säkerhetshot är så speciella, att det inte är värt att bygga om hela försvarsorganisationen för dem.

Men nog skulle det vara klagande och utmanande med en debatt om försvar och säkerhetspolitik som försökte få ihop säkerhetshot och försvarsorganisation. Det är något mer än en fråga om budgetbesparingar, förbandsnedläggningar eller för den delen ansvarsfördelningen i regeringskansliet när larmet går en julhelg.

ANDERS MELLBOURN